

VISPĀRĒJIE TIESĪBU PRINCIPI: TIESISKĀ DROŠĪBA UN TIESISKĀ PAĻĀVĪBA.
Valsts pārvalde. Business. Jurisprudence. Rakstu krājums. Autoru kolektīvs
Ringolda Baloža vadībā – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2017, 415 lpp.

Grāmatas idejas autors *prof., Dr. iur.* Ringolds Balodis

Grāmatā iekļautas Latvijas Universitātes zinātniskā projekta "Vispārējo tiesību principu piemērošanas tendences valsts tiesību, civiltiesību un krimināltiesību nozarēs" (vadītāja *prof., Dr. iur.* Daiga Rezevska, projekta Nr. ZD2016/ZP-406) atziņas.

Zinātniskā redakcijā:

prof., Dr. iur. Ringolds Balodis, *prof., Dr. iur.* Daiga Rezevska,
prof., Dr. iur. Kaspars Balodis, *asoc. prof., Dr. iur.* Annija Kārklīņa,
doc., Dr. iur. Edvīns Danovskis.

Juridiskā redaktore *Mg. iur.* Signe Terihova.

Projekta atbalstītāji:

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE
ANNO 1919

Autori:

© Indra Aužele	© Māris Ķirsons	© Dace Pelēkā
© Kaspars Balodis	© Egīls Levits	© Daiga Rezevska
© Gatis Bārdiņš	© Solvita Olsena	© Ronalds Rožkalns
© Sandis Bērtaitis	© Māris Onževs	© Kristīne Strada-Rozenberga
© Jautrīte Briede	© Martins Osis	© Dace Šulmane
© Jānis Kārklīņš	© Guna Paidere	© Baiba Vītoļa
		© Ineta Ziemele

© Tiesību zinātņu pētniecības institūts, anotāciju tulkojumi angļu valodā, 2017

© Marina Selunskā, grafiskais dizains, 2017

© Tiesu namu aģentūra, 2017

Darbs ir autortiesību objekts un aizsargāts ar Autortiesību likumu.

Autora tiesību pārkāpšana, jo īpaši darba pavairošana, tulkošana, izplatīšana u. tml. bez autora piekrišanas, ir krimināli sodāma rīcība.

Izdevējs

Baldones iela 1 B, Rīga, LV-1007,
tālr. 67804733, tnamatas.tna.lv

TIESU NAMU AĢENTŪRA

Tirāzētājs

SIA "Jelgavas tipogrāfija"
Langervaldes iela 1 A, Jelgava, LV-3002

ISBN 978-9934-508-47-9

Saturs

Priekšvārds (<i>A. Rodiņa</i>)	6
Izmantotie saīsinājumi	8
Ievads: sabiedriska iniciatīva valstiskas tiesībspolitikas veidošanai (<i>R. Balodis, E. Danovskis</i>)	9
I. Tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principu piemērošanas dimensijas	15
Kas ir vispārējie tiesību principi? (<i>D. Rezevska</i>)	17
Tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principi – būtiski tiesiskas valsts principa elementi (<i>D. Rezevska</i>)	22
Starptautisko tiesību dimensija: tiesiskās paļāvības un tiesiskās drošības principi starptautiskajās tiesībās – jaunākās tendences (<i>I. Ziemele</i>)	31
Eiropas tiesību dimensija: tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principi Eiropas Savienības tiesībās (<i>E. Levits</i>)	40
II. Tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principi tiesību nozarēs un judikatūrā	49
Konstitucionālās tiesības: tiesiskās paļāvības princips Satversmes tiesas judikatūrā (<i>K. Balodis</i>)	51
Administratīvās tiesības: tiesiskā paļāvība administratīvajās tiesībās (<i>J. Briede</i>)	66
Krimināltiesības: tiesiskā drošība krimināltiesībās un kriminālprocesā (<i>K. Strada-Rozenberga</i>)	75
Civiltiesības: tiesiskās drošības princips privāttiesībās (<i>J. Kārklīšs</i>)	99
III. Tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principi juridiskajā praksē	117
Tiesiskā paļāvība uzņēmējdarbībā: līdzšinējās izpratnes nepilnības un to novēršana (<i>M. Onževs</i>)	119

Uzņēmumu reģistrs: tiesiskās pašāvības princips Uzņēmumu reģistra praksē (<i>G. Paidere, I. Aužele</i>)	130
Patērētāju tiesību aizsardzības centrs: tiesiskā pašāvība patērētāju tiesību aizsardzībā (<i>B. Vītoliņa</i>)	143
Valsts ieņēmumu dienests: tiesiskā pašāvība nodokļu administrēšanā (<i>D. Pelēkā</i>)	159
Tiesiskās noteiktības principa nozīme efektīvā tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanā civillietās (<i>M. Osis</i>)	170
Tiesiskās pašāvības princips enerģētikā: subsidētās elektroenerģijas nodokļa piemērs (<i>S. Bērtaitis</i>)	178
Tiesiskās pašāvības trūkums kā personu tiesību uz veselības aprūpi būtisks ierobežojums (<i>S. Olsena, R. Rožkalns</i>)	194
Pielikums	215
Satversmes tiesas atziņas par tiesiskās drošības principu un tiesiskās pašāvības principu (<i>G. Bārdiņš</i>)	217
Tiesiskās drošības un tiesiskās pašāvības principu piemērošanas prakse Augstākās tiesas 2004.–2016. gada nolēmumos	262
Diskusijas par valsts konsekvenci tiesiskās pašāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā	329
Konference "Valsts konsekvence tiesiskās pašāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā"	344
Izmantotie avoti	355
Summaries in English	381
Introduction: Public Initiative in Establishing of the National Law Policy (<i>R. Balodis, E. Danovskis</i>)	383
What are the General Principles of Law? Principles of Legal Certainty and Protection of Legitimate Expectations – Essential Elements of the Rule of Law (<i>D. Rezevska</i>)	387
International Law Perspective: The Principles of Legal Certainty and Legitimate Expectation in International Law. Recent Developments (<i>I. Ziemele</i>)	389

Dimension of the European Law: The Principle of Legal Certainty and the Principle of Protection of Legitimate Expectation in the Law of the European Union (<i>E. Levits</i>).....	390
The Principle of Protection of Legitimate Expectations in the Case Law of the Constitutional Court of the Republic of Latvia (<i>K. Balodis</i>)	392
Protection of Legitimate Expectations in the Administrative Law (<i>J. Briede</i>)	394
Legal Certainty in the Criminal Law and the Criminal Procedure (<i>K. Strada-Rozenberga</i>)	396
Principle of Legal Certainty in the Private Law (<i>J. Kārklīšs</i>).....	398
Protection of Legitimate Expectations in Entrepreneurship (<i>M. Onževs</i>).....	400
Principle of Protection of Legitimate Expectations in the Practice of the Register of Enterprises (<i>G. Paidere, I. Aužele</i>)	403
Protection of Legitimate Expectations in Protection of Consumer Rights (<i>B. Vītoliņa</i>).....	406
Protection of Legitimate Expectations in Tax Administration (<i>D. Pelēkā</i>).....	408
Significance of the Principle of Clearly Defined Law in Providing of the Right to Fair Trial in Civil Matters (<i>M. Osis</i>)	410
The Principle of Protection of Legitimate Expectations in Energy Sector: the Example of Subsidized Electricity Tax (<i>S. Bērtaitis</i>)	411
Lack of Protection of Legitimate Expectation as a Considerable Restriction of Personal Right to Receive the Health Care (<i>S. Olsena, R. Rožkalns</i>).....	414

Priekšvārds

Šodien nevienam juristam nav šaubu par to, ka neatņemama Latvijas tiesību sistēmas sastāvdaļa ir arī vispārējie tiesību principi. Taču vispārējos tiesību principus juristu saime iepazīna pēc sava veida šoka, kad 1997. gada vidū parādījās Satversmes tiesas pirmais spriedums. Tas tika gan slavēts, gan kritizēts, taču iezīmēja jaunu pagrieziena tiesību izpratnē, liekot ne tikai teorētiski domāt un spriest, bet reāli meklēt un saprast, kas ir vispārējais tiesību princips. Šodien šķiet pat kuriozas tajā laikā izteiktās domas par to, ka vispārējais tiesību princips ir tikai Satversmes tiesai vien zināms jauninājums vai arī, ka Satversmes tiesa, nespēdama savādāk argumentēt, atradusi kaut ko tādu, ko saprot tikai pati tiesa.

Ir pagājuši teju 20 gadi kopš vispārējo tiesību principu renesanses. Un gluži kā citas iepriekš nezināmas, nepazītas "matērijas" vispārējie tiesību principi ir kļuvuši par mūsdienu tiesību realizācijas neatņemamu sastāvdaļu. Vispārējie tiesību principi ir ikvienas juridiskās profesijas pārstāvja, īpaši tiesību normu piemērotāju un arī likumdevēja, darba neatņemams elements. Vispārējos tiesību principus studē, pēta un analizē augstākās izglītības iestādēs, par tiem spriež zinātniskās konferencēs un semināros. Vienlaikus arī jāatzīst, ka uz vispārējiem tiesību principiem atsaucas vietā un arī nevietā vai tie tiek arī pārprasti. Un tas nozīmē, ka ir nepieciešama šo sarežģīto tiesību normu ne tik vien virspusēja identificēšana, bet arī zinātniska pētniecība, atklājot problemātiku, iezīmējot nākotnes perspektīvu.

Rakstu krājumā iekļautie raksti veltīti tiesiskās drošības un tiesiskās paļāvības principu analīzei. Visupirms rakstu krājums atspoguļo abu principu teorētisko dimensiju, iezīmē to izmantojumu starptautiskajās tiesībās, kā arī Eiropas Savienības tiesībās. Lai sasniegtu valsts nospraustus mērķus un lai Latvija tiešām reiz kļūtu par tādu valsti, kādu to iezīmē kaut vai Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2016.–2020. gadam, der ieklausīties un ieskatīties zinātnieku un praktiķu secinājumos un ieteikumos, kas apkopoti, pētot abu principu visdažādākās izpausmes. Uzņēmējdarbība un tiesiska vide, tautsaimniecības attīstība ir ne tikai pēdējā laikā publiskajā telpā bieži vien līdzās atrodami jēdzieni, bet tie ir arī objektīvi savā starpā ļoti cieši saistīti, kur sava loma un nozīme ir abiem analizētajiem principiem. Nodokļu administrēšana, patērētāju tiesību aizsardzība, veselības aprūpe, kā

arī citi rakstu krājumā ietvertie jautājumi norāda uz dažādiem šo principu aspektiem un ar tiem saistītajām problēmām praksē.

Ikvienas zinātniskās institūcijas, arī Latvijas Universitātes un precīzāk – Juridiskās fakultātes – misija un uzdevums ir gādāt par juridiskās zinātnes attīstību. Lai arī ne vienmēr valsts atbalstīta, tomēr zinātniskā darbība nekad nav rimusi un nerims attīstīties Juridiskajā fakultātē, kas aptver un attīsta juridisko domu Latvijā. Visupirms sadarbībā ar dažādiem mūsu partneriem Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte vienmēr ir bijusi aktuālāko juridisko jautājumu risinātāja konferencēs un semināros. Tādēļ sadarbībā ar Tiesību zinātņu pētniecības institūtu 2016. gada 29. janvārī, pulcinot atzītus zinātniekus un praktiķus, kā arī interesentus, Latvijas Universitātē norisinājās zinātniska konference "Valsts konsekvence tiesiskās palāvības un tiesiskās drošības principu ievērošanā". Savukārt rakstu krājums aptver konferencē izskanējušos priekšlasījumus, kuru autori lielākoties ir arī Juridiskās fakultātes mācībspēki, kā arī citus materiālus, kas veltīti pētniecības priekšmetam.

Mūsdienās Latvijas zinātnei ir izvirzīts uzdevums radīt tādas zinātniskus pētījumus, kas būtu praktiski izmantojami. Ir jābūt tā dēvētajai pārnesei, zinātniskiem rezultātiem ir jābūt izmantojamiem praksē. Šis rakstu krājums ir nenoliedzams pierādījums tam, ka zinātnieki sadarbībā ar praktiķiem spēj sasniegt šo mērķi, vienlaikus neaizmirstot, ka visa pamatā vienmēr ir pamatoti un objektīvi teorētiski secinājumi, kas tālāk rod izmantojumu praksē. Cits jautājums: vai zinātnieku un praktiķu radīto sadzirdēs arī likumdevējs (plašā izpratnē) un citi tiesību normu piemērotāji, vai arī pētījums paliks jābūtības formā?

Rakstu krājumā apkopotie materiāli būs noderīgi ikvienam tiesību normu, tostarp vispārējo tiesību principu realizētājam. Tajā iekļautais materiāls būs labs izmantojamais avots studentiem studiju procesā.

Novēlu katram šī krājuma lasītājam atrast sev derīgus secinājumus, motivāciju un idejas tālākiem pētījumiem!

Dr. iur. Anita Rodiņa,
Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes dekāne